

L I T E R K A

květen 2011

Bohatý program je pro návštěvníky i příznivce Památníku připraven i v následujícím měsíci. Jsou to nejen pravidelná Rendez-vous o desáté s našimi průvodci, ale také komentované prohlídky kurátora a autora výstavou věnovanou romanopisci Robertu Musilovi a spisovateli a orientalistovi Aloisi Musilovi. Vojen Drlík si pro zájemce připravil také přednášku Guido Glück a Brno, v níž Vás zavede do světa německy psané literatury na Moravě. Dějiny na vlastní kůži okusíme v dalším díle seriálu StřeDění. Tentokrát jsme do

- » Editorial
- » Nejbližší akce a výstavy
- » Květnová výročí
- » „Cizinec“ v rukou poroty
- » Staré pověsti české
- » Zdeněk Jirotka
- » Tři otázky pro Jiřího Pernese
- » Červený květ

prostor benediktinského kláštera pozvali historika Jiřího Pernese, který nám přiblíží život císaře Františka Josefa I. Český historik odpovídal i na 3 otázky pro..., v nichž se dozvíte, proč si jako téma svého povídání vybral právě tuto historickou osobnost. S Petrem Maškem se vydáte po stopách praotce Čecha. Máte-li

však rádi humor Zdeňka Jirotky, jistě si nenecháte ujít Muzejní noc zpestřenou jeho texty v interpretaci herců souboru Divadla Husa na provázku. A protože pranostika na měsíc květen praví: Máj – vyjdeme v háj, vydáme se pod vedením důvěrnice Klubu přátel na výlet do tajemné Třebíče...

Vaše Romana Macháčková

**Verše měsíce
května**

Stanislav K. Neuman

*Ticho domova je bílá vazelína
Na rány těla, na rány myslí.
Ticho domova je vodorovný obzor,
Jediný předmět ty na něm svíslý.*

(Ze sbírky Třicet zpěvů z rozvratu)

28. května 1914

bylo formálně ustanoveno olomouckou valnou hromadou volné sdružení Literární družina. Povolení c.k. moravského místodržitelství v Brně pro svůj vznik získala 30. dubna 1914. Družina, seskupení katolických spisovatelů z Moravy a Slezska, se navenek prezentovala časopisem Archa. Hlavním cílem literární skupiny bylo doceňování díla jednotlivých katolických autorů a národních literárních děl. Objevily se pokusy o aktualizaci barokní tradice v rámci české kultury. Bohužel se tak zástupci skupiny myšlenkově velmi rozcházeli s mladými katolickými autory. Mezi členy Družiny byli např. Karel Dostál Lutínov, Jan Halouzka, Josef Večeřa, Pavel L. Zamykal. Prvním předsedou se stal František Kužela Chlumecký. Před svým nuceným zrušením v roce 1949 se v ní sdružovalo osmdesát dva členů.

v květnu 1915

byl povolán k vojenské službě básník Stanislav K. Neumann (1875–1947). Ve svých čtyřiceti letech působil jako sanitní voják v Uhrách, Albánii a Makedonii. Válka a vojenské zážitky ovlivnily nejen básníka samotného, ale samozřejmě i jeho tvorbu. V roce 1918 vznikla sbírka inspirovaná nově získanou zkušeností, vyzdvihující hodnotu lidského života a domova s názvem *Třicet zpěvů z rozvratu*.

Nejbližší akce a výstavy Památníku písemnictví na Moravě

Rendez-vous o desáté

Pravidelné čtvrtední mimořádné programy pro návštěvníky od 9 do 99 let (a více) na vybraná témata vždy v 10 hod.

5. května – Rukopisy; 12. května – Velká Morava; 19. května – Literární Morava;

26. května – J. A. Komenský

11. května, 10 hod. a 16 hod., Komentované prohlídky

Výstavou „Musilové – Alois a Robert. Dva slavní z jednoho rodu, arabista a romanopisec“ provede kurátor Vojen Drlík.

14. května, Muzejní noc: 2x se Zdeňkem Jirotkou: I teta Kateřina toužila po dráze spisovatelské...

Muzejní noc s humorem ostravského rodáka Zdeňka Jirotky. Literární pásmo ke 100. výročí narození autora legendárního Saturnina.

Začátky ve 20:00 a 21:30 hodin.

18. května, 17 hod., Středění: Dějiny na vlastní kůži

Historik Jiří Pernes představí osobnost císaře Františka Josefa I. a jeho vztah k české společnosti.

19. května, 16 hod., Guido Glück a Brno

Přednáška Vojena Drlíka na téma Německy psaná literatura na Moravě.

„CIZINEC“ v rukou poroty

Rekordní počet soutěžních příspěvků leží v těchto dnech na stolech porotců literární soutěže Skrytá paměť Moravy a čeká na přečtení. Mladí autoři totiž zaslali celkem 169 textů na téma „Cizinec“. Ve svém pátém ročníku však soutěž překonala hned dva rekordy – jednak počtem soutěžících a jednak svým ohlasem v českých krajích, jeden z příspěvků doputoval na Moravu dokonce až z Chebu. Nelehkého úkolu vybrat mezi téměř dvěma sty texty jen tři nejlepší v každé kategorii se i v letošním roce ujala odborná porota ve složení: Libuše Nivnická, Věra Linhartová, Jan Němec a Vojen Drlík. Předsedou poroty byl opět jmenován básník Radek Malý.

Pro všechny soutěžící tedy nyní nastává téměř dvouměsíční napínavé čekání na hodnocení poroty, která své rozhodnutí zveřejní 17. června na slavnostním vyhlášení výsledků soutěže v Mikulčicích.

Knihovna Muzea Brněnska proniká do Souborného katalogu

Potřebujete opravdu nutně sehnat knihu, kterou Vaše oblíbená veřejná knihovna nedisponuje? Schází ve Vaší knihovně zrovna to číslo časopisu, bez něhož se neobejdete? Pak nastává ta pravá chvíle prověřit Souborný katalog. Vzniká pod patronací Národní knihovny ČR a své katalogizační záznamy do něj zasílá již okolo tří set českých knihoven (podrobné informace viz www.caslin.cz). Od poloviny minulého měsíce jsme se do této široké rodiny úspěšně prosadili i my a naše značka (v knihovnickém žargonu „sigla“) se připsala k prvním několika desítkám titulů monografií a periodik.

Staré pověsti české

Soubor legend o nejstarších dějinách Čechů vznikl postupně v průběhu pěti století a názory laiků i odborníků na autenticitu těchto příběhů se měnily a různily. Autoři dávných kronik byli oslavováni jako vzácní historikové nebo zatracováni jako fantastové a obviňováni z falšování skutečností. Výstava v Národním muzeu představuje fenomén starých pověstí v celé jeho šíři a sleduje jeho využívání (i zneužívání) po dobu mnoha staletí. Návštěvník si může prohlédnout slavné i zcela neznámé obrazy, sochy, knihy, ilustrace, grafiky, střelecké terče, divadelní kostýmy a scénografické návrhy, mince a medaile, ale i reklamy, karikatury 19. a 20. století. Důležitou součástí výstavy jsou skutečné archeologické nálezy, které naši předkové v 6.–10. století používali, včetně nálezů z hrobu kolínského knížete. Zároveň jsou vystaveny i některé omyly a falza, která bádání o nejstarší české minulosti doprovázely. Řada připravených interaktivních her slouží k tomu, aby se divák více vžil do příběhů mýtických hrdinů. V souvislosti s výstavou jsem sestavil novou knihu *Prastaré pověsti české*. Alois Jirásek vybral z mohutného souboru legendárních příběhů jen několik hlavních a nejzajímavějších a ostatní tím odsoudil k pozapomenutí. Zmíněná kniha uvádí naopak příběhy v celistvosti (poprvé od dob Jana Beckovského, 1700). Čtenář se tak může seznámit nejen s osudy mýtických knížat (Nezamysl, Mnata, Vojen...), ale i s nečekanými událostmi, jako byla vražda spáchaná Čechem, Přemyslův úskok proti Vlastiným družkám ad. Je zajímavé, že Přemyslovi potomci od Nezamysla po Hostivíta neustále čelili vojenským útokům ze strany Moravanů, kteří zákeřně vpádávali na česká území.

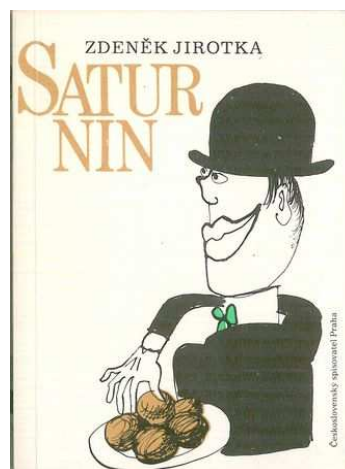
(pozn. red.: Výstavu *Staré pověsti české* můžete navštívit do 7. července 2011.)

PhDr. Petr Mašek, jeden ze sedmi autorů výstavy Staré pověsti české, pracuje v knihovně Národního muzea jako vedoucí oddělení zámeckých knihoven.

I teta Kateřina toužila po dráze spisovatelské...

Teta pravila, že i ona má dojem, že by ještě nebylo pozdě začít psát, a že také redaktorka jednoho ženského časopisu ji velmi povzbuzovala. To by ovšem bylo možné jen v tom případě, a tu se významně dívala na dědečka, kdyby byla hmotně zajištěna a nemusila se brzdit v tvůrčí práci starostmi o Miloušovu budoucnost. Oj, pravila, to by se to potom psalo! Dokonce si myslí, že i Milouš by se mohl uplatnit v literatuře. Napsal několik velmi pěkných básní a edice nejmladších autorů byla ochotna je vydat. Tož tak: talent zde nesporně je a jde jenom o to hmotné zabezpečení. (Zdeněk Jirotka: Saturnin)

Teta Kateřina, Milouš, dědeček, doktor Vlach, slečna Barbora... a samozřejmě nezapomenutelný Saturnin. Postavy z legendárního humoristického románu rodáka ze Slezské Ostravy Zdeňka Jirotky (1911–2003). Inspiraci pro své dílo čerpal spisovatel především ze života. Sám prošel řadou míst, ať už při svých studiích, kdy po neúspěšném pokusu vystudovat reálku v Ostravě se učil zedníkem a následně absolvoval vyšší průmyslovou školu stavitelskou v Hradci Králové, nebo při svém povolání důstojníka a následně ministerského úředníka. Literaturu měl rád od dětství a zachycovat svět drobnohledem a optikou humoru se učil od těch nejlepších – J. Wericha, J. Voskovce, K. Čapka, G. K. Chasterona, J. B. Shawa, J. K. Jeroma, P. G. Wodehouse ad. Jirotka sám však vstoupil do literatury až ve svých třiceti letech. K psaní ho přivedl jeho přítel Jan Drda. Pro Lidové noviny začal psát povídky a fejetony. Postupně přispíval i do dalších periodik: Československý novinář, Dikobraz, Lidové noviny, Svět práce, Svobodné noviny. Spolupracoval také s rozhlasem – nejdříve fejetony, následovaly i rozhlasové hry (*Agentura pro všecko*, *Zmizení Karla Poplety*, *Zpátky k pramenům*, *Hloupý milionář*, *Domácí dílna*, *S Xaverem se musí něžně nebo Hvězdy nad starým Vavrouchem*). Některé z původních fejetonů se objevily v již zmiňované Jirotkově prvotině *Saturnin*, která měla velký úspěch u čtenářů i kritiky a svým způsobem zastínila další spisovatelovo dílo. Další jeho knihy – humoristický, skoro detektivní román *Muž se psem*, povídky *Profesor biologie na žebříku* jsou stejně jako jeho prvotina plné humorných, gagových situací. Velmi často si hraje s ustálenými literárními formami a žánry (příslíví, kovbojky, ženské romány, detektivky). Jeho hry s texty vrcholí v závěru jeho nejslavnějšího románu, kdy Saturnin společně s dědečkem zakládají Kancelář pro uvádění románových příběhů na pravou míru. Anglický suchý humor, nadčasovost a pochopení pro lidské slabosti, to vše jistě přispívá k veliké oblíbenosti Jirotkových románových postav, které ožily i na plátnech českých kin. Některé z nich ožijí také v průběhu letošní Muzejní noci v Památníku, kdy společně oslavíme 100. výročí narození stále oblíbeného autora.

3 OTÁZKY pro

Jiřího Pernese

Na květnovém Středění budete hovořit o osobnosti císaře Františka Josefa I. Ve své knize, věnované tomuto panovníkovi, jste se nově zabýval jeho vztahem k české společnosti. Jaké největší překvapení, podle Vás, čtenáře čeká?

V osobě Františka Josefa I. nastoupil v roce 1848 na trůn habsburské monarchie schopný a inteligentní mladý muž, který si dal za cíl říši zděděnou po předcích modernizovat a učinit z ní evropskou velmoc. Poddaní Františka Josefa I. se od 60. let 19. století těšili

takovým svobodám, o jakých jsme si my o sto let později, v době komunistické totality, mohli nechat jenom zdát. Demokratické tradice českého a moravského národa vznikly v době vlády císaře Františka Josefa I. Rád říkám, že právě tehdy česká společnost dospěla a zařadila se mezi moderní evropské národy. Pod vlivem zkreslující propagandy bude zřejmě pro mnohé čtenáře mé knihy o Františku Josefovi I. překvapením, že česká a moravská společnost dávala dlouhou dobu najevo svoji loajalitu a věrnost panovníkovi i jeho říši – a císař to dokázal vrátet. Na jedné straně Josef Mánes, jeden z nejčestějších malířů, zhotovil císařův mimořádný portrét v životní velikosti a Bedřich Smetana u příležitosti panovníkovy svatby složil Triumfální symfonii, na druhé straně František Josef I. patřil k nejštedřejším mecenášům, kteří přispěli na stavbu Národního divadla v Praze, podpořil stavbu nové budovy Muzea Království českého v Praze a založil Českou akademii věd a umění. Nenechal se ovšem nikdy korunovat českým králem a udělal tolik chyb, které Češi a Moravané vnímali jako nespravedlnost, až se jejich původně vřelý vztah k panovníkovi, dynastii i monarchii pokazil a jejich cesty se rozešly. Historie je plná překvapení a nová zjištění pořád čekají na své objevitele...

Jste autorem mj. i knihy *Dějiny Československa očima Dikobrazu 1945–1990*. Kdy se zrodil nápad věnovat se dějinám optikou humoristického časopisu?

Pracovně se zaměřuju na dějiny poválečného Československa, zejména na období režimu KSČ a velice mne to baví. Snažím se najít co nejvíce nových pramenů k poznání této složité doby a „satirický“ časopis Dikobraz, vydávaný od roku 1945, k nim patří. Napadlo mne, že by bylo zajímavé konfrontovat konkrétní historické události s vyobrazeními tohoto týdeníku, ideologicky velmi nesnášenlivého, a tak vznikla kniha *Dějiny Československa očima Dikobrazu 1945–1990*, a musím přiznat, že mne docela překvapil pozitivní ohlas, s nímž se setkala.

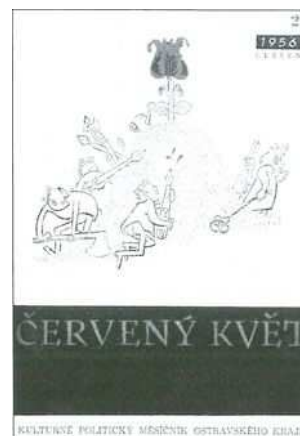
Jakému tématu se věnujete v současné době?

Přestože jsem napsal poměrně dost populárně laděných knih, či – jak se někdy také říká – knih literatury faktu, nepokládám se za spisovatele, nýbrž za historika. Proto příkládám velký význam knize, na níž teď pracuju: pro ediční podnik Velké dějiny zemí Koruny české, který již několik let vydává nakladatelství Paseka, píšu svazek o dějinách Československa v letech 1948–1960. Mám z toho radost a velice mne to těší.

Český historik doc. PhDr. Jiří Pernes, Ph.D., dlouhá léta pracoval v muzejnictví. Je bývalým ředitelem Historického muzea Slavkov u Brna a Moravského zemského muzea. V současné době vyučuje na Filozofické fakultě Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem.

Hledáme:

Pro Knihovnu Muzea Brněnska hledáme kulturně politický měsíčník **Červený květ**, který vycházel v letech 1956–1969 v Ostravě. Byl zaměřen na publikování kulturních, odborných či beletristických příspěvků autorů ze severomoravského regionu. Prostor byl věnován také publicistickému žánru se sociologickými tématy. Mezi pravidelné rubriky časopisu patřily např. Nový hlas, Náš profil, Tribuna, Nové knihy či Zápisník. Překlady ze světové poezie vycházely v rubrice Dvakrát..., čtenáři se mohli těšit na kriminální povídky autora Milana Kyselého. Málo známí autoři regionu byli připomínáni v oddílu Zapomínání a zapomenutí. Do časopisu pravidelně přispívali mj. J. Nohavica st., J. Cink, V. Bajnarová, V. Holan, J. Seifert, J.

Zahradníček, J. Tomeček, I. Kubíček, J. Kolárová, O. Rafaj nebo A. Sivek. Vyšly v něm ale i práce B. Hrabala, A. Lustiga nebo J. Škvoreckého.

Poděkování:

Poděkování patří Františku Šalému a jeho manželce Václavě, majitelům nakladatelství ALBERT, kteří nám věnovali několik titulů ze své produkce. Připojili se tak k těm, kteří svým darem obohatili fond Knihovny Muzea Brněnska.

Vydává Muzeum Brněnska, příspěvková organizace

připravuje Památník písemnictví na Moravě

Klášter 1, 664 61 Rajhrad

tel. 547 229 136

e-mail: rajhrad@muzeumbrnenska.cz

www.muzeumbrnenska.cz/rajhrad.htm

Odpovědný redaktor: Vojen Drlík, redaktor: Romana Macháčková

Autoři textů: Jiří David, Vojen Drlík, Romana Macháčková, Petr Mašek, Andrea Procházková

Vychází desetkrát ročně, číslo 5, ročník 5.